

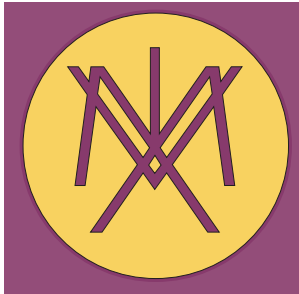
NACIONALINĖ MOKYKLŲ VERTINIMO AGENTŪRA

Geros mokyklos samprata tėvų požiūriu

TYRIMO ATASKAITA

2018

NACIONALINĖ MOKYKLŲ
VERTINIMO AGENTŪRA

Geros mokyklos samprata tėvų požiūriu

Tyrimo ataskaita

2018

Tyrimą atliko ir ataskaitą parengė
dr. Svajonė Mikėnė
Jolanta Jevsejeviėnė
dr. Rima Zablackė

Konsultavo
Evaldas Bakonis
Laima Gudaitė

Vilnius, 2018

TURINYS

ANOTACIJA	3	
1. TYRIMO METODIKA	4	
2. RESPONDENTŲ SOCIALINĖS DEMOGRAFINĖS CHARAKTERISTIKOS	6	
3. TYRIMO REZULTATAI	10	
3.1. Mokyklos pasirinkimo kriterijai	10	
3.2. Geros mokyklos bruožai tėvų požiūriu	14	
3.3. Gera mokykla tėvų ir visos švietimo bendruomenės požiūriu	18	
4. REZULTATŲ APIBENDRINIMAS IR REKOMENDACIJOS	19	
LITERATŪRA	22	

ANOTACIJA

Ataskaitoje pristatomi Lietuvos gyventojų, turinčių mokyklinio amžiaus vaikų, anoniminės apklausos rezultatai. Tyrimu siekta išsiaiškinti, kokiais kriterijais vadovaujasi tėvai, rinkdamiesi mokyklą savo vaikams ir kokiais bruožais, tėvų nuomone, pasižymi *gera mokykla*; tėvų geros mokyklos sampratą palyginti su *Geros mokyklos koncepcijoje* (2015) pateikta geros mokyklos samprata.

Tyrimą atliko Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros (NMVA) Švietimo politikos analizės skyrius 2018 m. balandžio 26–gegužės 31 dienomis, buvo apklausti 1 046 tėvai. Ataskaitoje pateikiamas bendras atsakymų pasiskirstymas (procentais) ir pasiskirstymas pagal socialines demografines charakteristikas.

Pagrindiniai rezultatai:

- Tėvai, rinkdamiesi mokyklą savo vaikams, labiausiai atsižvelgia, ar *mokykla yra gera*, ar yra *patogioje vietoje*; dalis tėvų leidžia vaikus į tą mokyklą, kuri priklauso *pagal gyvenamąją vietą* arba neturi galimybės pasirinkti, dažniau tai yra miestelių ir kaimo gyventojai. Didmiesčių gyventojai ir turintys aukštąjį išsilavinimą tėvai turi daugiau pasirinkimo galimybių ir labiausiai atsižvelgia į tai, ar *mokykla yra gera*.
- Tėvų nuomone, *gera mokykla yra saugi*, joje vyrauja gera emocinė *aplinka*, dirba *geri mokytojai*, kurie veda *įdomias, šiuolaikiškas pamokas, mokytojai ir vadovai atvirai bendrauja su tėvais*.
- Visi geros mokyklos bruožai, kurie, tėvų požiūriu, yra svarbūs, konceptualiai įtvirtinti ir *Geros mokyklos koncepcijoje*, tik joje pateikiama platesnė geros mokyklos samprata, apimanti ir mokyklos savininko teises įgyvendinančios institucijos vaidmenį.

Ataskaitoje pateikiama rekomendacijų, kokios priemonės leistų labiau priartėti prie siekiamybės – kad daugiau Lietuvos mokyklų būtų *geros mokyklos*.

Tyrimo ataskaita susideda iš 4 skyrių, 22 psl., be priedų.

1. TYRIMO METODIKA

NMVA Švietimo politikos analizės skyrius 2018 m. balandžio 26–gegužės 31 dienomis atliko tėvų, turinčių mokyklinio amžiaus vaikų, nuomonės tyrimą.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kokiais kriterijais vadovaujasi tėvai, rinkdamiesi mokyklą savo vaikams ir kokiais bruožais, jų nuomone, pasižymi *gera mokykla*, taip pat palyginti tėvų geros mokyklos sampratą su visos švietimo bendruomenės požiūriu.

Tyrimo metodai

Apklausa internetu, naudojant standartizuotą klausimyną. Nuoroda į tinklalapyje apklausa.lt paskelbtą klausimyną išsiųsta 10 mokyklų ir dviejų savivaldybių administracijų švietimo padaliniams, prašant išplatinti klausimyną savo regiono mokykloms. Mokyklos nuorodą paskelbė TAMO ar kitame elektroniniame dienyne. Respondentai, prisijungę prie elektroninio dienyno, buvo pakviesti dalyvauti apklausoje ir atsakyti į tyrimo klausimus. Elektroninį tyrimo klausimyną tėvai užpildė savarankiškai jiems patogiu metu. Elektroninė apklausos forma yra patogi platinti tėvams ir leidžia pasiekti šią tikslinę grupę, nes Lietuvos mokyklose daug mokyklinio amžiaus tėvų reguliariai prisijungia prie elektroninių dienynų pasižiūrėti vaikų mokymosi rezultatų ir pranešimų iš mokyklų. Be to, apklausoje galėjo dalyvauti ir kvietimo negavę tėvai, nes klausimynas buvo prieinamas viešai.

Statistinė apklausos duomenų analizė atlikta naudojant SPSS 20.0 programinę įrangą; tyrimo rezultatų grafinės iliustracijos parengtos *Excel* programa. Ataskaitoje pateikiami bendras atsakymų pasiskirstymas (procentais) ir pasiskirstymas pagal socialines demografines charakteristikas.

Kokybinė turinio analizė naudota *Geros mokyklos koncepcijos* ir tėvų atsakymų tekstų, pateiktų klausimyne pasirinkus atsakymo variantą „kita“, analizei.

Lyginamosios analizės metodas taikytas *Geros mokyklos koncepcijoje* išskirtiems bruožams palyginti su tėvų apklausos apibendrintais duomenimis apie geros mokyklos bruožus.

Respondentų atranka

Tyrime naudota tikslinė tėvų, auginančių mokyklinio amžiaus vaikus, atranka. Atrankos tipas pasirinktas įvertinant tyrimo tikslinės grupės dydžio apskaičiavimo keblumus. Vis dėlto tyrimo imtis (1 046 respondentai) yra pakankamai didelė kelti argumentuotas prielaidas, kad tyrimo rezultatai galėtų atspindėti daugelio tėvų, turinčių mokyklinio amžiaus vaikų, nuomonę Lietuvoje su tam tikromis išlygomis, aprašomomis pateikiant respondentų socialines demografines charakteristikas.

Tyrimo lokacija – visa šalies teritorija.

Tikslinė grupė – tėvai arba globėjai (toliau terminas „tėvai“ taikomas abiem respondentų kategorijoms įvardyti) vaikų, besimokančių bendrojo ugdymo mokyklų 1–12 klasėse.

Tyrimo imtis – 1 046 respondentai. Iš apklausos duomenų eliminuoti trijų respondentų, nenurodžiusių, kad turi vaikų, atsakymai.

Tyrimo instrumentas

Klausimynas buvo anoniminis, respondentų nebuvo prašoma nurodyti vardo ir pavardės. Visi duomenys analizuojami bendrai, pateikiami apibendrinti rezultatai.

Klausimyną sudarė 7 pusiau uždari klausimai, iš kurių 5 sociodemografiniai – apie respondentų išsilavinimą, gyvenamąją vietą, auginamų vaikų skaičių, kurios klasės vaikui paskutinį kartą rinko mokyklą ir kuriose klasėse dabar mokosi respondentų vaikai, taip pat 2 pagrindiniai tyrimo klausimai, kuriais siekta išsiaiškinti:

- 1) mokyklos pasirinkimo kriterijus (prašoma pasirinkti vieną, svarbiausią, kriterijų arba įrašyti savo variantą);
- 2) svarbiausius, respondentų požiūriu, geros mokyklos bruožus (prašoma pasirinkti iki 3 atsakymų variantų arba įrašyti savo variantą).

Klausimynas prieš atliekant apklausą išbandytas bandomajame tyrime su 10 tikslinės grupės apibūdinimą atitinkančių respondentų ir patobulintas atsižvelgiant į jų refleksijas apie atsakymų alternatyvas.

2. RESPONDENTŲ SOCIALINĖS DEMOGRAFINĖS CHARAKTERISTIKOS

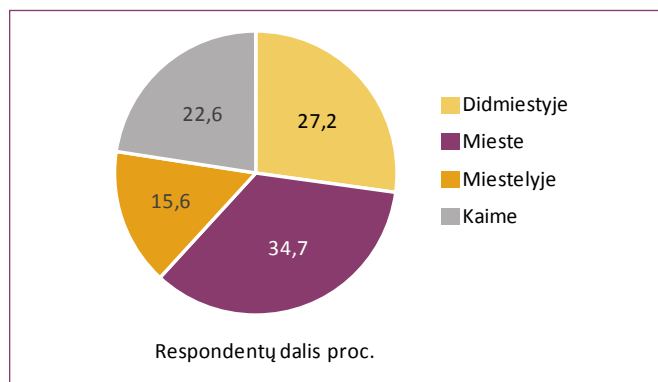

Respondentų gyvenamoji vieta

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2017 m. Lietuvoje gyveno 2 821 674 gyventojai, iš jų 1 894 230 (67,13 proc.) miestuose, 927 444 (32,87 proc.) kaimuose (kaimui priskiriami ir miesteliai). Per metus procentinis pasiskirstymas galėjo šiek tiek kisti, nes 2018 m. liepos 1 d. gyventojų buvo 2 800 738. Be to, šioje statistikoje neatsispindi darbingo amžiaus, kokie dažniausiai yra mokyklinio amžiaus vaikus auginantys tėvai, žmonių pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą.

Dauguma – beveik 62 proc. – tyrimo respondentų gyvena didmiesčiuose ir miestuose; 38,2 proc. – miesteliuose ir kaimuose, tad imtyje šiek tiek daugiau reprezentuojamos tėvų, auginančių vaikus miesteliuose ir kaimuose, nuomonės (1 pav.).

1 pav. Respondentų gyvenamoji vieta

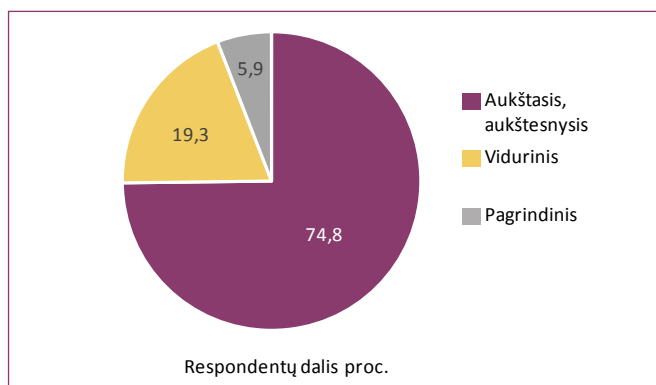

Respondentų išsilavinimas

2017 m., Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje buvo 1 531,4 tūkst. 25–64 metų gyventojų, iš jų aukšto išsilavinimo lygio (aukštesnysis, aukštasis išsilavinimas) – 40,3 proc., vidurinio (vidurinis, vidurinis su profesine kvalifikacija) – 54,5 proc., žemo (ikimokyklinis, pradinis, pagrindinis išsilavinimas) – 5,2 proc. 30–34 metų gyventojų kategorijoje aukštąjį išsilavinimą buvo įgiję daugiau nei du trečdaliai miesto ir trečdalis kaimo gyventojų.

Dauguma – 74,8 proc. – respondentų turi aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą, todėl imties respondentai labiau reprezentuoja aukštą išsilavinimą turinčius gyventojus (2 pav.).

2 pav. Respondentų išsilavinimas

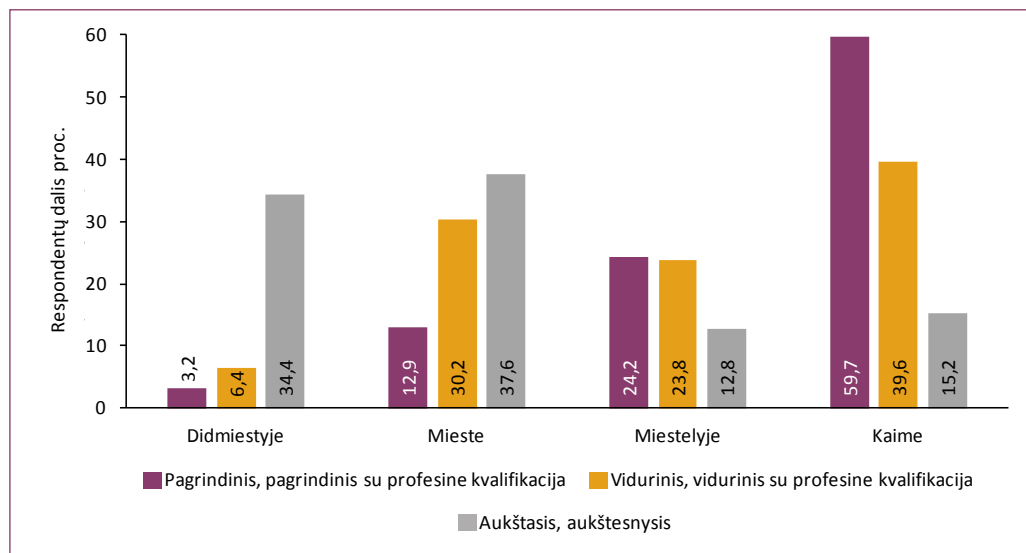

Respondentų išsilavinimas ir gyvenamoji vieta yra glaudžiai susiję (tai atitinka ir Lietuvos gyventojų gyvenamosios vietos ir išsilavinimo sąsajos tendencijas): 34,4 proc. visų, turinčių aukštąjį ar aukštesnįjį išsilavinimą, tėvų gyvena didmiesčiuose, 37,6 proc. – miestuose.

Tėvai, įgiję vidurinį ar vidurinį su profesine kvalifikacija išsilavinimą, daugiausiai gyvena kaime (39,6 proc.); 30,2 proc. gyvena miestuose, 23,8 proc. – miesteliuose, tik 6,4 proc. – didmiesčiuose.

Tėvai, turintys pagrindinį ar pagrindinį su profesine kvalifikacija išsilavinimą, daugiausiai gyvena kaime – 59,7 proc. visų šį išsilavinimo lygį turinčių tėvų; 24,2 proc. gyvena miesteliuose, 12,9 proc. – miestuose ir tik 3,2 proc. – didmiesčiuose (3 pav.).

3 pav. Respondentų išsilavinimas ir gyvenamoji vieta

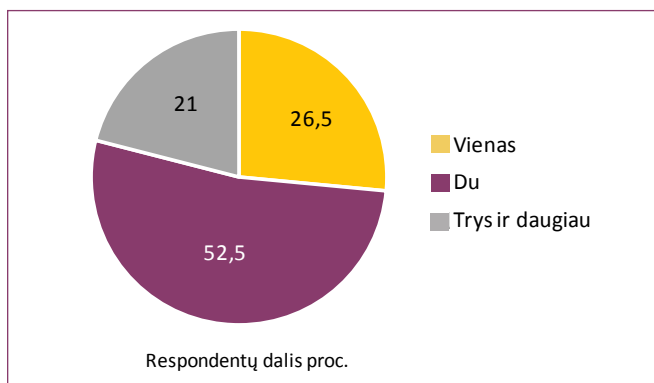

Vaikų skaičius respondentų šeimose

Gyventojų surašymo duomenimis, 2011 m. Lietuvoje gyveno 362,7 tūkst. šeimų su vaikais iki 18 metų, iš jų 58,2 proc. šeimų turėjo vieną vaiką, 33,7 proc. – du, 8,1 proc. – tris ir daugiau vaikų, tačiau šie duomenys galėjo gerokai pasikeisti įvertinant emigracijos iš Lietuvos mastą. Be to, statistiniai duomenys apima visus vaikus nuo 0 iki 18 metų, o apklausoje buvo aktuali mokyklinio amžiaus vaikų turinčių tėvų nuomonė.

26,5 proc. tyrime dalyvavusių tėvų augina vieną vaiką, 52,5 proc. – du vaikus, 21 proc. – tris ir daugiau vaikų. Tad imties respondentai labiau reprezentuoja gausesnes nei vidutines (vieno vaiko) šeimas (4 pav.).

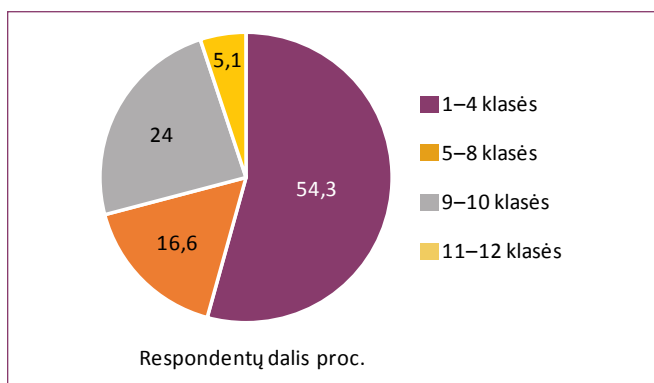
4 pav. Respondentų šeimose augančių vaikų skaičius

Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kurios klasės mokiniui paskutinį kartą rinkosi mokyklą ir kuriose klasėse dabar mokosi jų vaikai

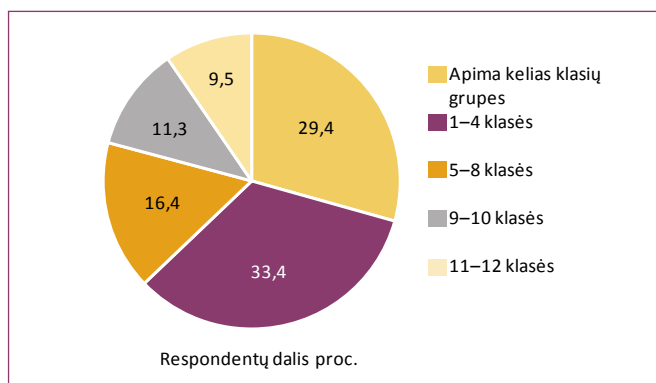
Daugiausiai – daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusių – tėvų paskutinį kartą rinkosi mokyklą pradinėse klasių mokiniams, beveik ketvirtadalis – 24 proc. – 9–10 klasių mokiniams (5 pav.).

5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kurios klasės mokiniui paskutinį kartą rinkosi mokyklą

Kadangi 73,5 proc. apklausoje dalyvavusių tėvų turi du ir daugiau vaikų, tai beveik trečdalis, 29,4 proc., respondentų vaikai mokosi įvairiose klasių grupėse, vaikų amžiaus skirtumas taip pat įvairus. Trečdalis respondentų vaikai mokosi vien pradinėse klasėse, 16,4 proc. – 5–8 klasėse, 11,3 proc. – 9–10 klasėse ir panašiai tiek, 9,5 proc., – 11–12 klasėse (6 pav.).

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal klases, kuriose dabar mokosi jų vaikai

3. TYRIMO REZULTATAI

3.1. MOKYKLOS PASIRINKIMO KRITERIJAI

Apklausa atskleidė, kad, renkant mokyklą, tėvams svarbiausia, jog *mokykla yra gera*. Šis pasirinkimo kriterijus svarbiausias trečdaliui (32,8 proc.) tėvų. Daugiau nei ketvirtadaliui (26,1 proc.) tėvų aktualiausia – *patogi mokyklos vieta* (arti namų, darbo, patogiai pasiekama viešuoju transportu). Kas ketvirtas tėtis / mama leido vaiką į tą mokyklą, kuri *priklauso pagal gyvenamąją vietą* arba *negalėjo pasirinkti mokyklos* dėl kitų priežasčių, pavyzdžiui, todėl, kad ta mokykla vienintelė jų mieste; vaiką priėmė tik į tą mokyklą ar dėl kitų priežasčių. Mokyklą, kurioje jau mokosi kitas šeimos vaikas, rinkosi 13 proc. tėvų (1 lentelė ir 7 pav.).

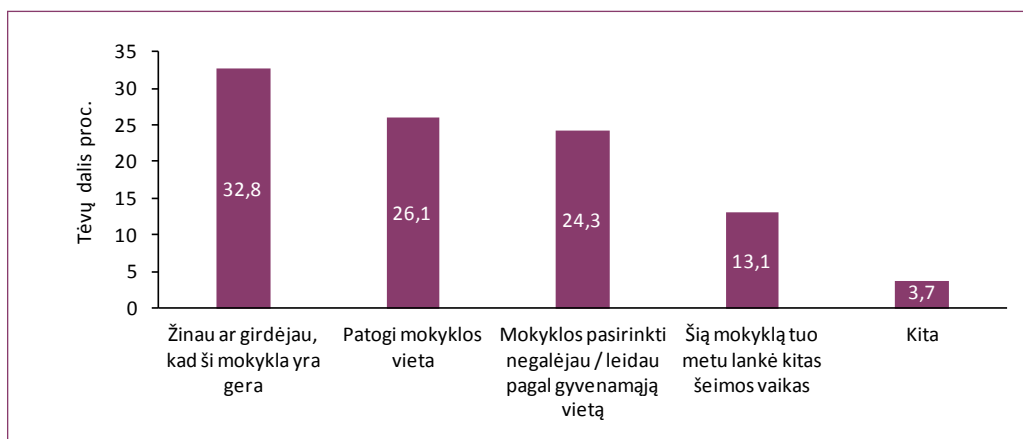
1 lentelė. Svarbiausi mokyklos pasirinkimo kriterijai

Svarbiausias mokyklos pasirinkimo kriterijus	Skaičius	Proc.
Žinau ar girdėjau, kad ši mokykla yra gera	343	32,8
Patogi mokyklos vieta	273	26,1
Mokyklos pasirinkti negalėjau / leidau pagal gyvenamąją vietą	254	24,3
Šią mokyklą tuo metu lankė kitas šeimos vaikas	137	13,1
Vaikas pats pasirinko*	15	1,4
Dirbu / dirbau toje mokykloje*	8	0,8
Pati lankiau šią mokyklą*	6	0,6
<i>Kitas variantas</i>	10	1
Iš viso	1046	100

Pastaba: * pažymėti atsakymų variantai išskirti iš tėvų atvirų atsakymų.

Dėl nedidelio atvejų skaičiaus tolesnėje analizėje jie pridėti prie varianto „kita“.

7 pav. Renkantis mokyklą, tėvams svarbiausia, kad tai – gera mokykla

Mokyklos pasirinkimo kriterijai, atsižvelgiant į gyvenamąją vietą

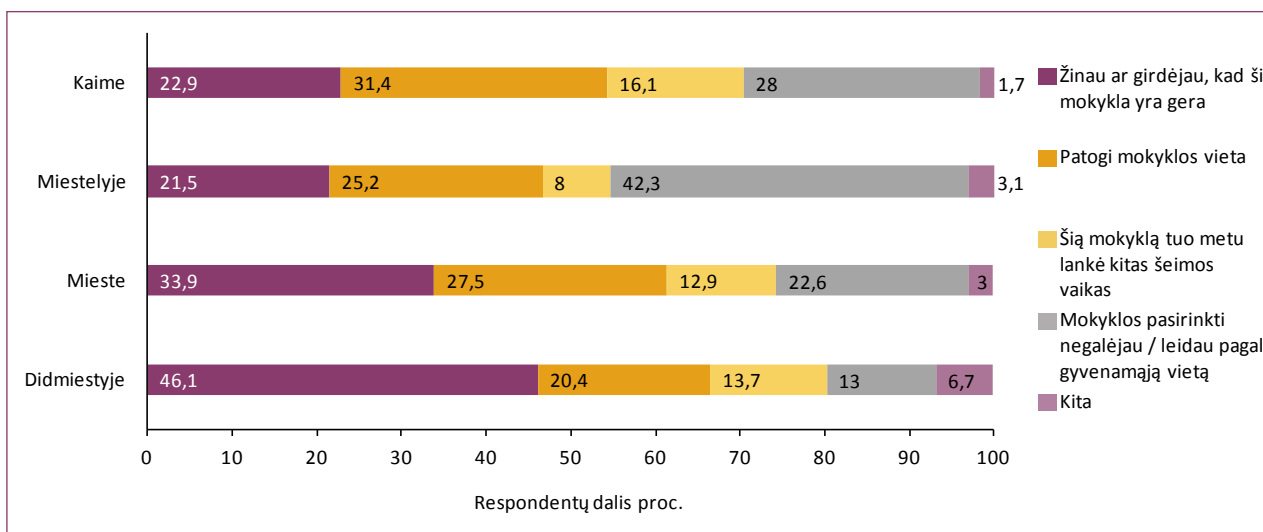
Didmiesčiuose gyvenantiems tėvams svarbiausias mokyklos pasirinkimo kriterijus – kad tai yra **gera mokykla**. Kadangi turima daugiau pasirinkimo galimybių, apsvairstomi įvairūs kriterijai: sustiprintas dalykų mokymas, mokyklos puoselėjamos vertybės ir pan. Tik penktadalis didmiesčių gyventojų renkasi mokyklą pagal patogumą (8 pav.).

Miestuose gyvenantiems tėvams, kaip ir didmiesčiuose, svarbiausia, kad **mokykla yra gera**; tačiau šiems tėvams kitas itin svarbus kriterijus yra **mokyklos vietos patogumas**. Taip pat nemažai jų, 22,6 proc., negalėjo rinktis / rinkosi mokyklą pagal gyvenamąją vietą.

Miesteliuose ir kaimuose gyvenantys tėvai dažniau nei gyvenantys didmiestyje renkasi mokyklą, **priklausančią pagal gyvenamąją vietą** / negali rinktis – ši tendencija itin akivaizdi miestelių gyventojų atveju, kai vos ne pusė – 42,3 proc. – tėvų leidžia vaikus į mokyklą, priklausančią pagal gyvenamąją vietą.

Kaimo gyventojams svarbiausias mokyklos pasirinkimo kriterijus – **mokyklos vietos patogumas** – tai nurodė beveik trečdalis kaime gyvenančių respondentų. Daugiau kaimo gyventojų, lyginant su miestelių gyventojais, atsižvelgia į tai, kad renkantis mokyklą ją lankė kitas šeimos vaikas, nors šią priežastį nurodė gana daug ir didmiesčių bei miestų gyventojų (atitinkamai 13,7 ir 12,9 proc.).

8 pav. Didmiesčių ir miestų gyventojai labiau linkę rinktis gerą mokyklą

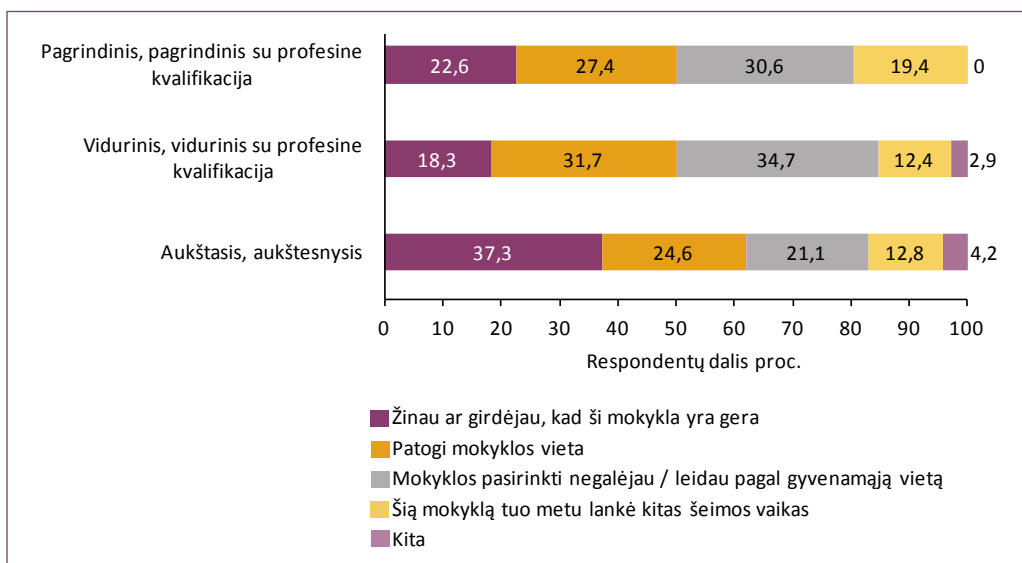
Skirtingo išsilavinimo tėvų mokyklos pasirinkimo kriterijai

Respondentų, turinčių aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą, tyrimo imtyje buvo daugiausiai.

Turintiems aukštąjį, aukštesnįjį išsilavinimą tėvams svarbiausias mokyklos pasirinkimo kriterijus – *gera mokykla*; antroje vietoje – *mokyklos vietos patogumas*; trečioje – mokykla priklauso *pagal gyvenamąją vietą* arba *nesirinko, nes neturėjo pasirinkimo alternatyvų* (9 pav.). Iš analizės paaiškėjo, kad dauguma turinčių aukštąjį / aukštesnįjį išsilavinimą tėvų gyvena didmiesčiuose arba miestuose, tad turi daugiau pasirinkimo galimybių, gali atsižvelgti į jiems svarbius geros mokyklos bruožus, pvz., sustiprintą kalbų ar kitų mokomųjų dalykų mokymą ir kt.

Tėvai, turintys vidurinį, vidurinį su profesine kvalifikacija išsilavinimą, taip pat turintys pagrindinį, pagrindinį su profesine kvalifikacija išsilavinimą, kaip minėta aptariant socialines demografines charakteristikas, dažniau gyvena miesteliuose ir kaimo vietovėse. Tikėtina, kad dėl šių priežasčių jie turi mažiau galimybių pasirinkti mokyklą ir apie trečdalis jų renkasi mokyklą, *priklausančią pagal gyvenamąją vietą*; beveik tokia pat svarbi antra priežastis – *mokyklos vietos patogumas*. Nors pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą turintys tėvai vadovaujasi tais pačiais prioritetais, tačiau turintieji pagrindinį išsilavinimą labiau atsižvelgia, ar *ta mokykla yra gera*; daugiausiai šios išsilavinimo kategorijos respondentų (beveik kas penktas) leidžia vaiką į tą mokyklą, kurią jau lanko kitas šeimos vaikas.

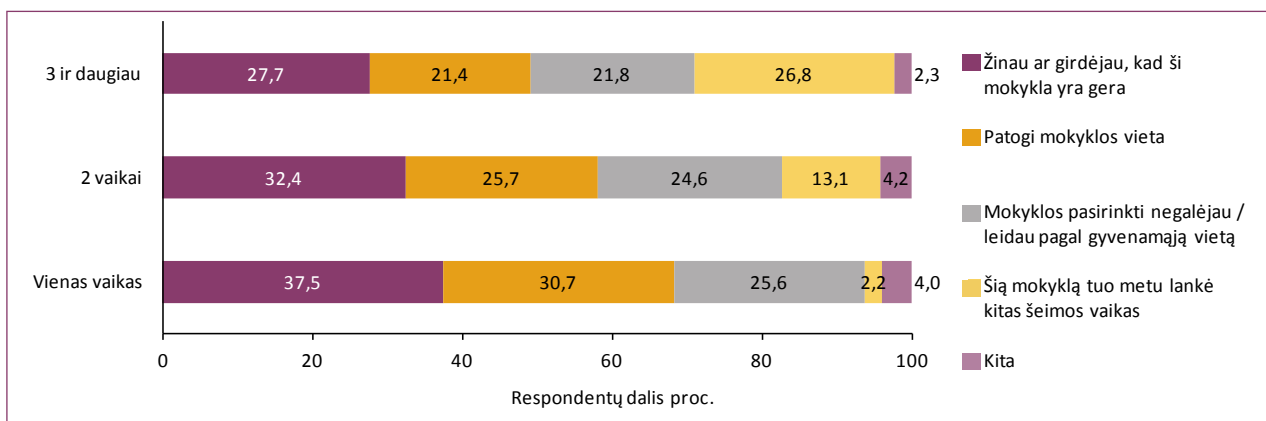
9 pav. Aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai labiau nei kiti stengiasi rinktis mokyklą, kuri yra gera

Mokyklos pasirinkimo kriterijai, atsižvelgiant į šeimoje augančių vaikų skaičių

Turintys 3 ir daugiau vaikų tėvai labiau nei kiti linkę rinktis mokyklą, kurią jau lanko kitas šeimos vaikas (10 pav.). Dalies jų pasirinkimo priežastis galėtų būti susijusi su asmenine patirtimi ir nuomone, kad mokykla yra gera, kitiems galbūt svarbu, kad mokykla yra patogioje vietoje, dar kiti negalėjo pasirinkti mokyklos ir leido pagal gyvenamąją vietą tiek kitus vaikus, tiek vaiką, kuriam paskutinį kartą rinkosi mokyklą. Labiausiai linkę rinktis mokyklą, remdamiesi nuomone, kad tai yra *gera mokykla*, vieną vaiką turintys tėvai; jiems, lyginant su kitais tėvais, svarbesnis ir mokyklos vietos patogumas. Vadinas, gana daug tėvų yra linkę pasirinkti mokyklą vieną kartą ir „visam gyvenimui“ – kol ją pabaigia visi šeimos vaikai.

10 pav. Tėvai, auginantys tris ir daugiau vaikų, labiau nei kiti tėvai linkę leisti vaiką į tą pačią mokyklą, kurią lanko kitas šeimos vaikas

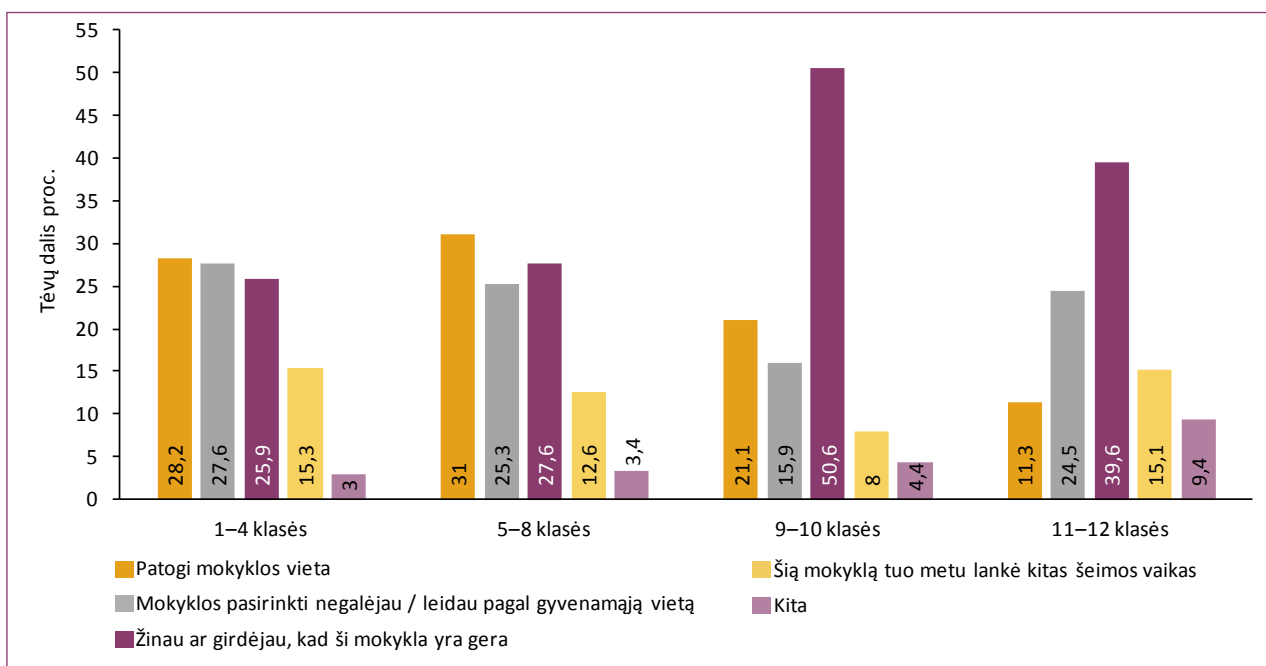

Mokyklos pasirinkimo kriterijai pagal tai, kurios klasės vaikui paskutinį kartą tėvai rinkosi mokyklą

Tėvams, besirenkantiems mokyklą mokiniams, kurie eis į **pradines klases**, beveik vienodai svarbūs buvo trys kriterijai: mokykla patogioje vietoje; priklauso pagal gyvenamąją vietą; tai – gera mokykla (11 pav.). Kai kurie pradinių klasių mokinių tėvai geromis mokyklomis laiko mažas mokyklas, kur mokosi tik pradinių klasių mokiniai, kuriose užtikrinamas vaikų užimtumas po pamokų pailgintos darbo dienos grupėje.

5–8 klasių mokinių tėvai taip pat vadovaujasi kriterijais: patogi mokyklos vieta, gera mokykla, priklauso pagal gyvenamąją vietą. Tačiau šie tėvai, lyginant su kitais, didesnę svarbą teikė mokyklos vietos patogumui. **9–12 klasių** mokiniams tėvai mokyklą rinkosi labiausiai atsižvelgdami į tai, kad mokykla yra gera – taip teigė net pusė 9–10 klasių ir beveik 40 proc. 11–12 klasių mokiniams besirenkančių mokyklas tėvų. Patogi mokyklos vieta buvo svarbi tik 11 proc. tėvų, kurie rinkosi mokyklą **11–12 klasių** mokiniams. Kai kurie (N = 15) „kita“ variantą pažymėję 9–12 klasių mokinių tėvai teigė, kad mokyklą rinkosi ne jie, o pats vaikas su tėvų pritarimu.

11 pav. Kad mokykla būtų gera, tėvams svarbiausia renkantis mokyklą 9–12 klasių mokiniams

3.2. GEROS MOKYKLOS BRUOŽAI TĖVŲ POŽIŪRIU

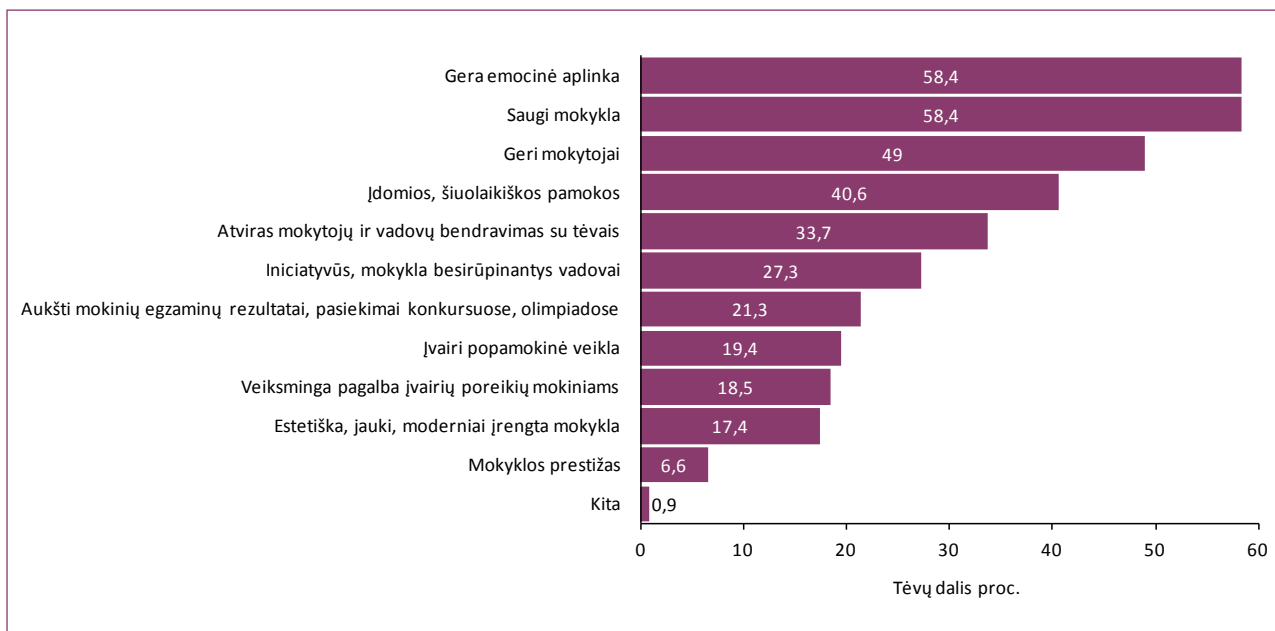
Tėvų nuomone, trys svarbiausi geros mokyklos bruožai yra *saugi mokykla*, *gera emocinė aplinka* (po 58,4 proc.) ir *geri mokytojai* (49 proc.). Nemažai daliai tėvų labai svarbu, kad mokyklose vyktų įdomios, šiuolaikiškos pamokos (40,6 proc.), taip pat mokytojai ir vadovai atvirai bendrautų su tėvais (33,7 proc.). Mokyklos prestižas iš siūlomų pasirinkti bruožų yra mažiausiai siejamas su geros mokyklos samprata (12 pav.).

Apklausoje rezultatai panašūs į 2015 m. Tarptautinio penkiolikmečių tyrimo (toliau – PISA) metu atliktos tėvų apklausoje rezultatus: renkantis mokyklą, tėvams yra daug svarbiau mokyklos saugumas, maloni emocinė aplinka nei mokyklos reputacija ar net mokymosi rezultatai (EBPO PISA 2015 metų ataskaita, t. II, p. 127).

Atsakymo variante „kita“ tėvai galėjo nurodyti papildomus jiems svarbius geros mokyklos bruožus. Atsakymuose paminėti tokie geros mokyklos aspektai:

- aukšta mokytojų kvalifikacija, gebėjimas diegti naujoves, turiningai organizuoti pamokas, skirti kūrybingus įdomius namų darbus arba užduoti nedaug namų darbų;
- pageidavimas plačiau naudoti informacines technologijas, pvz., aprūpinti vaikus planšetėmis;
- keletas tėvų pageidavo griežtesnės tvarkos mokykloje, pvz., mokiniai turi būti taip auklėjami, kad „nevadovautų mokytojams ir administracijai“; iš mokinių prieš pamoką turi būti surenkami mobilieji telefonai;
- viename atsakyme minėtas geras, maistingas maistas mokyklos valgykloje;
- viename atsakyme minėti estetikos ir tvarkos aspektai („kad vaikas nebijotų į WC užeiti“).

12 pav. Svarbiausi geros mokyklos bruožai tėvų požiūriu

Svarbiausi geros mokyklos bruožai pagal respondentų socialines demografines charakteristikas

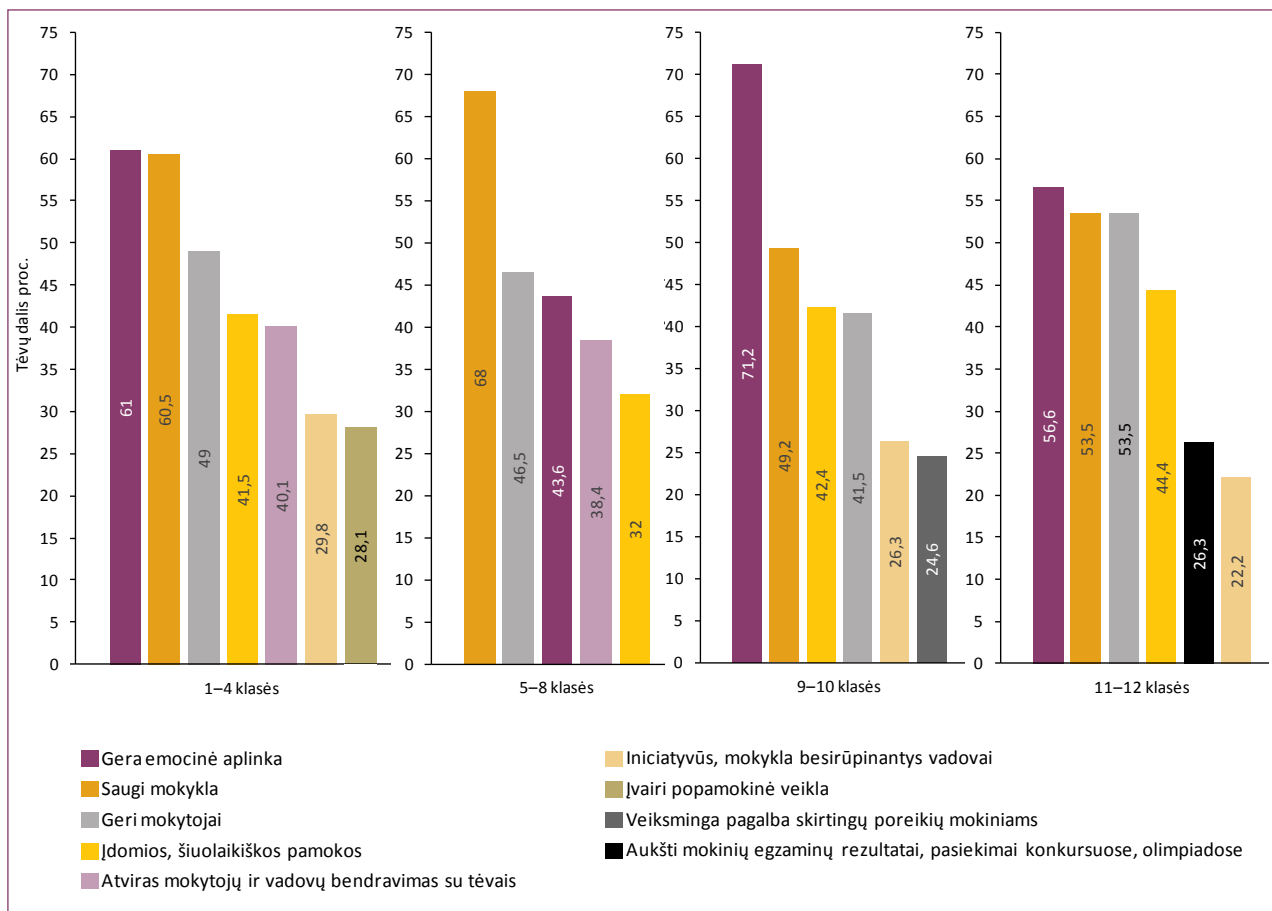
Respondentų auginamų **vaikų skaičius** neturi įtakos nuostatomis, kokie geros mokyklos bruožai yra svarbiausi, tačiau skirtingose pakopose besimokančių vaikų tėvų požiūriai skiriasi.

Pradinių klasių mokinių tėvų nuomone, gera mokykla visų pirma yra saugi, joje vyrauja gera emocinė aplinka. Šioje mokykloje dirba geri mokytojai. Jiems labiau nei kitiems tėvams aktualu, kad mokykloje būtų popamokinės veiklos įvairovė. Jiems aktualus mokyklos mokytojų ir vadovų atviras bendravimas su tėvais; atsižvelgiama ir į tai, ar mokyklos vadovai yra iniciatyvūs, besirūpinantys mokykla (13 pav.). Pradinių klasių mokinių tėvams mažiau aktualu, kad mokykla pasižymėtų aukštais mokinių rezultatais ir kitais pasiekimais, nelabai rūpi ir mokyklos prestižas.

5–8 klasių mokinių tėvams itin svarbus mokyklos saugumas. Lyginant su kitais tėvais, jiems svarbiau, kad mokykla teiktų veiksmingą pagalbą įvairių poreikių mokiniams, mokytojai ir vadovai atvirai bendrautų su tėvais. Šiems tėvams, palyginti su kitų klasių mokinių tėvais, mažiau svarbu gera emocinė aplinka, estetinė, jauki, moderniai įrengta mokykla, iniciatyvūs mokyklos vadovai ar įdomios, šiuolaikiškos pamokos.

9–10 klasių mokinių tėvai, sprenddami, ar mokykla yra gera, labiausiai atsižvelgia į tai, kokia emocinė aplinka joje vyrauja. Tačiau tiek šie tėvai, tiek turintys **11–12 klasėse** besimokančių vaikų, lyginant su auginančiais jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikus, vertina aukštus mokinių egzaminų rezultatus, laimėjimus konkursuose, olimpiadose. 9–12 klasių mokinių tėvams, lyginant su kitais, svarbesnis ir mokyklos prestižas.

13 pav. 5–8 klasių mokinių tėvams svarbiausia, kad vaikai būtų saugūs mokykloje, kitiems, ypač 9–10 klasių mokinių tėvams, – kad vyrautų gera emocinė aplinka*

* Galimi keli atsakymai, todėl suma viršija 100 proc.

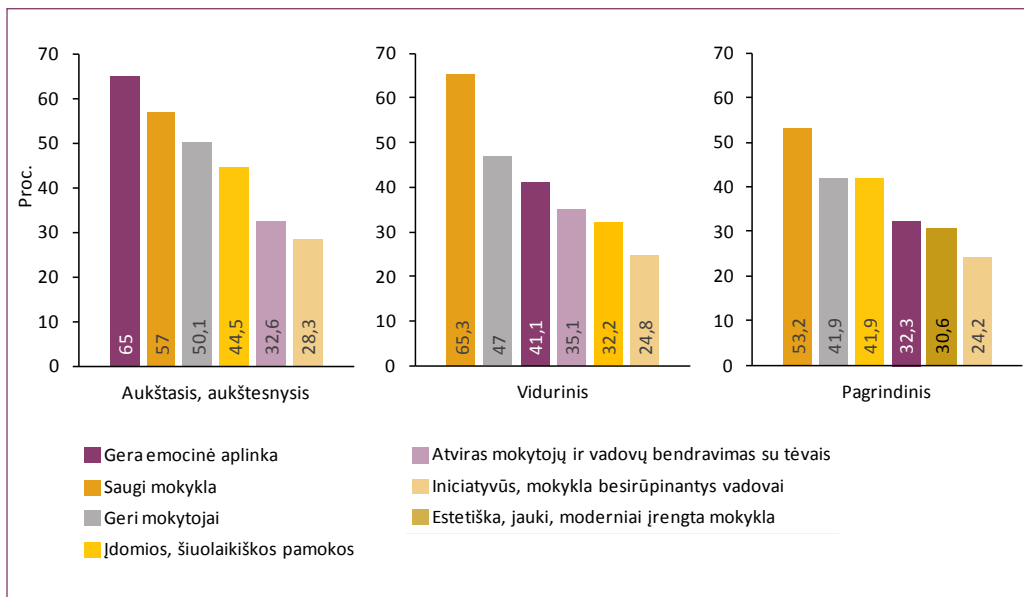
Tēvams, turintiems aukštāji, aukštesniji išsilavinimą, lyginant su kitokį išsilavinimą turinčiais tėvais, daug svarbesni geros mokyklos bruožai yra gera emocinė aplinka mokykloje, įdomios ir šiuolaikiškos pamokos (14 pav.). Jiems taip pat svarbesni aukšti mokinių pasiekimai konkursuose, egzaminų rezultatai ir popamokinės veiklos įvairovė (23,5 proc. pasirinkimų).

Tėvams, turintiems **vidurini ir pagrindinį išsilavinimą**, daug svarbiau, kad mokykla būtų saugi.

Tėvai, turintys **pagrindinį išsilavinimą**, labiau nei kiti tėvai reiškia atviro mokytojų ir vadovų bendravimo su tėvais poreikį; taip pat jie, lyginant su kitais, daugiau reikšmės teikia mokyklos estetiškumui, jaukumui, modernumui.

Kad mokykloje dirbtų geri mokytojai, kad vadovai būtų iniciatyvūs, besirūpinantys savo mokykla, beveik vienodai svarbu visų išsilavinimo lygių tėvams.

14 pav. Aukštesnį išsilavinimą turintiems tėvams svarbesnė gera emocinė aplinka ir įdomios, šiuolaikiškos pamokos*

* Galimi keli atsakymai, todėl suma viršija 100 proc.

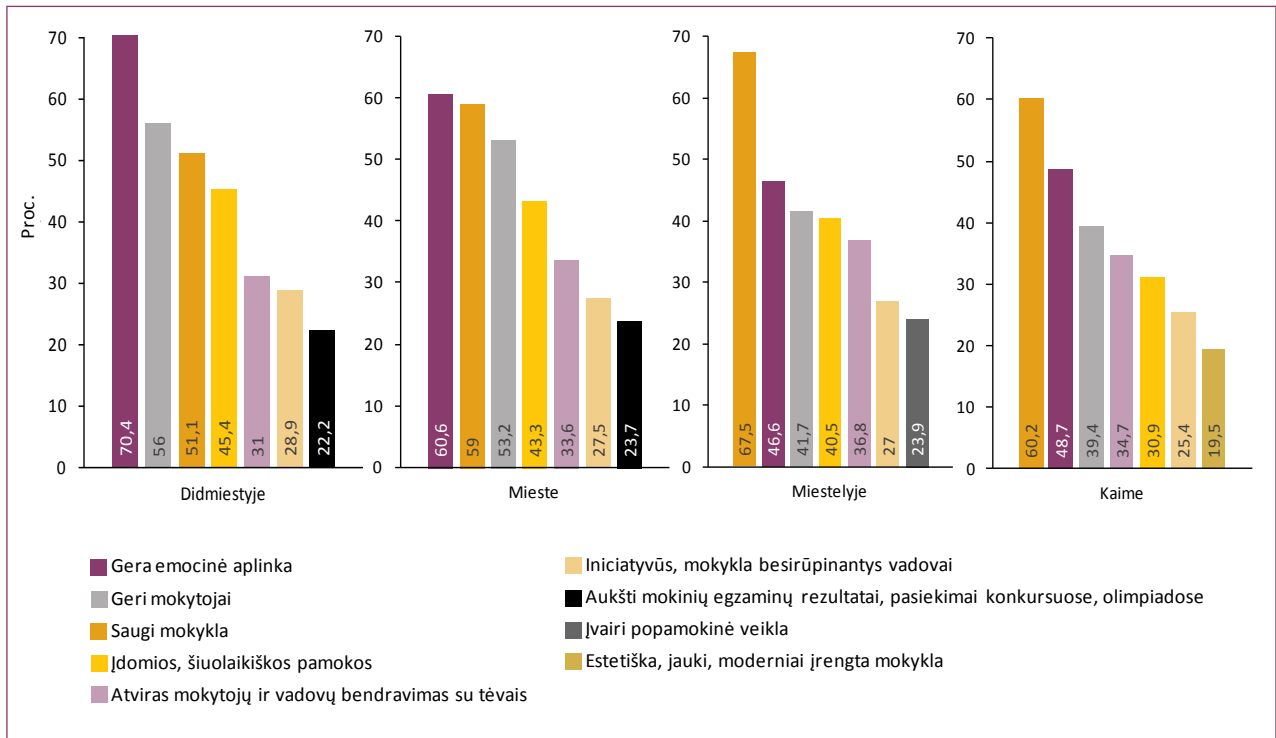
Didmiesčiuose ir miestuose gyvenantiems tėvams svarbu gera emocinė aplinka mokykloje, mokyklos saugumas, taip pat svarbu, kad mokytojų geri mokytojai, tačiau miestų gyventojams vienodai aktualu ir gera emocinė aplinka, ir mokyklos saugumas, o didmiesčių gyventojai labiau pabrėžia geros emocinės aplinkos svarbą (15 pav.). Didmiesčių ir miestų gyventojai santykinai daugiau reikšmės teikia aukštiems mokinių pasiekimams, egzaminų rezultatams. Nors mokyklos estetiškumas, jaukumas, modernus įrengimas respondentams nėra itin svarbus, tačiau iš pažymėjusiųjų jį kaip svarbų mažiausiai gyvena didmiesčiuose.

Visi tėvai pakankamai aukštai vertina mokyklos saugumą, bet jis labiausiai svarbus gyvenantiems **kaimuose ir ypač miesteliuose**, šis aspektas reikšmingai svarbesnis nei gera emocinė aplinka.

Miestelių gyventojai santykinai daugiau reikšmės teikia įvairesnei popamokinei veiklai.

Kaime gyvenantiems tėvams, lyginant su kitų vietovių tėvais, svarbu įdomios, šiuolaikiškos pamokos, tačiau jie daugiau dėmesio skiria mokyklos estetiškumui, jaukumui ir modernumui.

15 pav. Didmiesčiuose ir miestuose gyvenantiems tėvams svarbesnė gera emocinė aplinka, miestelių ir kaimų gyventojams – saugumas mokykloje*

* Galimi keli atsakymai, todėl suma viršija 100 proc.

3.3. GERA MOKYKLA TĖVŲ IR VISOS ŠVIETIMO BENDRUOMENĖS POŽIŪRIU

Tėvų požiūris į gerą mokyklą labai artimas visos švietimo bendruomenės požiūriui, kuris atspindimas *Geros mokyklos koncepcijoje* (2015). Šis dokumentas – tai universalus šiuolaikinės mokyklos raidos orientyras, nurodantis, kokie mokyklos bruožai laikomi vertingais bei pageidaujamais šalyje ir skatinantis mokyklų bendruomenes, sekant šiomis gairėmis, tobulinti mokyklas.

Geros mokyklos koncepcijoje apibrėžta gera mokykla – tai mokykla, grindžianti mokymą pamatinėmis humanistinėmis vertybėmis, siekianti prasmės, atradimų ir asmens ugdymo(si) sėkmės ir besivadovaujanti savo veikloje mokyklos bendruomenės susitarimais ir mokymusi. Svarbiausias sėkmingos mokyklos veiklos požymis – tinkamas mokyklos misijos įgyvendinimas, t. y. geri (pageidaujami, priimtini) ugdymo(si) rezultatai ir turtingos, įsimenančios, prasmingos, malonios gyvenimo mokykloje patirtys. Abu aspektai – rezultatai ir jų pasiekimo procesas – yra vienodai svarbūs. Sąlygas įgyvendinti mokyklos misiją sudaro paremiantis mokymąsi partneriškas ugdymas, profesionalūs darbuotojai, besimokanti mokyklos bendruomenė, įgalinanti lyderystė ir vadyba ir kiti veiksniai (16 pav.).

Geros mokyklos koncepcijoje įtvirtinti visi geros mokyklos bruožai, kurie, tėvų požiūriu, yra svarbūs. Tačiau *Koncepcijoje* pateikiama platesnė geros mokyklos samprata, įtraukianti ir mokyklos savininko teises įgyvendinančią instituciją, kuriančią švietimo viziją, ieškančią paramos, pagalbos mokyklai galimybių, teikiančią konsultacijas, tačiau jos veiklos sritis tėvams yra mažiau žinoma (16 pav.).

16 pav. Geros mokyklos bruožai pagal *Geros mokyklos koncepciją* ir tėvų požiūriu

4. REZULTATŲ APIBENDRINIMAS IR REKOMENDACIJOS

Mokyklos pasirinkimo kriterijai

- Tėvai, **rinkdamiesi mokyklą savo vaikams**, labiausiai atsižvelgia, ar *mokykla yra gera*, ar yra *patogioje vietoje*; dalis tėvų leidžia vaikus į tą mokyklą, kuri priklauso pagal gyvenamąją vietą arba neturi galimybės pasirinkti – dažniau tai yra miestelių ir kaimo gyventojai.
- Didmiesčių gyventojai ir turintys aukštąjį išsilavinimą tėvai turi daugiau pasirinkimo galimybių ir rinkdamiesi mokyklą labiausiai atsižvelgia į tai, ar *mokykla yra gera*. Šis kriterijus tėvams taip pat gerokai svarbesnis, renkant mokyklą 9–10 ir 11–12 klasių mokiniams. Tačiau pradinių klasių mokinių tėvams vienodai svarbūs trys kriterijai: *patogumas, priklauso pagal gyvenamąją vietą, tai yra gera mokykla*.
- Tai, kad rinkdamiesi mokyklą tėvai dažniausiai ieško geros mokyklos, rodo, jog tėvams svarbu, kad jų vaikams būtų sudarytos kuo geresnės ugdymo(si) galimybės, taip pat ir tai, kad tėvai mano, jog ne visos mokyklos yra vienodai geros.

Geros mokyklos bruožai

- Apibendrinta tėvų nuomone, **gera mokykla yra saugi**, joje vyrauja gera emocinė aplinka, dirba geri mokytojai, kurie veda įdomias, šiuolaikiškas pamokas, mokytojai ir vadovai atvirai bendrauja su tėvais, o mokyklos vadovai yra iniciatyvūs, besirūpinantys mokykla.
- **Pradinių klasių mokinių** tėvams gera mokykla – tai pirmiausiai saugi mokykla, kurioje vyrauja gera emocinė aplinka, dirba geri mokytojai, yra galimybė pasirinkti įvairią popamokinę veiklą. Tačiau **5–8 klasių mokinių** tėvai labiausiai rūpinasi vaikų saugumu ir labiau už kitus nori, kad mokykla teiktų veiksmingą pagalbą įvairių poreikių mokiniams, kad mokytojai ir vadovai atvirai bendrautų su tėvais, t. y. šiems tėvams labiau nei kitiems reikalinga parama, palaikymas. Aukštesniųjų, **9–12 klasių, mokinių** tėvų nuostatos kiek skiriasi. Jiems labai svarbi emocinė aplinka mokykloje, tačiau labiau, nei auginantiesiems jaunesnius vaikus, aktualūs aukšti mokinių egzaminų rezultatai ir pasiekimai, o 11–12 klasių mokinių tėvams labiau rūpi ir mokyklos prestižas.
- **Didmiesčių, miestų gyventojams, aukštąjį, aukštesnįjį išsilavinimą turintiems** tėvams gera mokykla yra tokia, kurioje vyrauja gera emocinė aplinka, jie daugiau reikšmės teikia ir įdomioms, šiuolaikiškoms pamokoms. Jiems, palyginti su kitais tėvais, santykinai yra svarbesni ir mokinių ugdymo(si) rezultatai, laimėjimai konkursuose, olimpiadose. **Miesteliuose, kaimuose gyvenantiems, turintiems vidurinį ir pagrindinį išsilavinimą tėvams**, taip pat daliai miestų gyventojų aktualiausia, kad vaikai mokykloje visų pirma jaustųsi saugiai – tiek fizine, tiek psichologine prasme. Gyvenantiems kaimuose labiau nei kitiems aktualu mokyklos estetiškas, modernus įrengimas, – vadinasi, to dar trūksta kaimiškosiuose mokyklose.
- Nors švietimo vadyboje ir viešojoje erdvėje pabrėžiama mokinių mokymosi rezultatų svarba, tačiau ir *Geros mokyklos koncepcijoje* pabrėžiama, ir tėvų nuomonė patvirtina, kad geri rezultatai nėra svarbiau nei gera mokinių savijauta, gera emocinė atmosfera mokykloje.

Kokių priemonių reikėtų imtis, kad būtų daugiau gerų mokyklų?

■ **Gerinti mokyklų mikroklimatą.** Tėvų nuomone, vieni iš svarbiausių geros mokyklos bruožų – gera emocinė aplinka ir saugumas. Ugdymo(si) procesas mokiniams turi suteikti gerų emocijų, be to, emocinė mokyklos aplinka ir gera mokinių savijauta turi įtakos ir jų pasiekimams: rečiau mokykloje patyčias patiriantys mokiniai pasiekia aukštesnius mokymosi rezultatus. Deja, PISA (2015) tyrimo duomenimis, daugiau kaip pusė Lietuvos mokinių patiria patyčias, trečdalis – jaučiasi pašaliniai mokykloje, 34 proc. – mokykloje jaučiasi tiesiog nejaukiai, ne savo vietoje (Švietimo kokybės žemėlapis, 2018). 2017 m. nacionalinių tyrimų duomenimis, mokyklose gerai besijaučiančių mokinių dalis savivaldybėse svyruoja nuo 42 iki 75 proc., tačiau tik 66 proc. šalies mokyklų įgyvendina bent vieną patyčių, smurto ar kitą prevencinę programą, nors nuo 2017–2018 m. m. jas turėtų įgyvendinti visos mokyklos (Lietuva. Švietimo būklės apžvalga 2018. Gera mokykla; 2018 – toliau tekste – Švietimo būklės apžvalga, 2018). Prevencinės programos svarbios, jos padeda ugdyti socialinius emocinius įgūdžius, stiprinti mokinių atsparumą neigiamai aplinkos įtakai, siekį jai pasipriešinti, palaikyti brandžius tarpasmeninius santykius. Tad tikslinga plėsti prevencinių programų įgyvendinimą, stiprinti mokytojų ir vadovų kompetencijas prevencinių programų įgyvendinimo srityje, užtikrinti, kad visose mokyklose mokiniai turėtų galimybę gauti psichologinę pagalbą.

■ **Tobulinti ugdymo procesą pamokoje.** Geras yra toks ugdymas, kuris skatina aktyvų mokinių mokymąsi, kai atsižvelgiama į individualius mokinių ugdymosi poreikius ir galimybes. Daugumai mokytojų tai vis dar iššūkis. Pamokų, kuriose mokiniai aktyviai mokosi, o mokytojai skatina jų mokymąsi atlikdami mokymosi padėjėjo, partnerio vaidmenį ar bent bandoma taip dirbti – mažiau nei pusė. Trūksta ir laboratorijų gamtos mokslų pamokoms – nors tai jau kompensuojama kuriant mobiliąsias laboratorijas, tikslinga toliau gerinti mokyklų aprūpinimą moderniomis ugdymo(si) priemonėmis. Tokį poreikį patvirtina ir apklausos duomenys: 40,6 proc. tėvų svarbu, kad mokykloje vyktų įdomios, šiuolaikiškos pamokos, būtų naudojamos modernios ugdymo(si) priemonės. Mokymas, taikant senus metodus, nėra patrauklus. Sunkumus nustatyti mokinių mokymosi poreikius ir juos patenkinti rodo tai, kad trečdalis mokinių tėvų samdo vaikams korepetitorius (Švietimo būklės apžvalga, 2018). Tėvų apklausos duomenimis, geri mokytojai – vienas svarbiausių geros mokyklos bruožų. Nors šalyje daugėja aukštos kvalifikacijos pedagogų, tačiau daugėja ir neįgijusių reikiamos kvalifikacijos: Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) duomenimis, 2017 m. reikiamos kvalifikacijos nebuvo įgiję net ketvirtadalis ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų ir penktadalis pagalbos mokiniui specialistų. Be to, miesto mokyklose aukščiausios kvalifikacijos mokytojų gerokai daugiau (46,6 proc.) nei kaimo (29,4 proc.) mokyklose (Švietimo būklės apžvalga, 2018). Todėl svarbu kelti asmeninį mokytojų meistriškumą, skatinti nuolatinį profesinį tobulėjimą, sudaryti sąlygas profesinei kvalifikacijai kelti – ypač miestelių, kaimo vietovių mokytojams. Ugdymo plėtotės centro iniciatyva 2018 m. atliktas tyrimas atskleidė, kad mokytojai labiausiai pageidautų tobulinti kompetencijas ugdyti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius, atlikti mokinių asmeninės pažangos vertinimą ir įsivertinimą, individualizuoti ir diferencijuoti ugdymo turinį, siekdami dalykų integracijos ir ugdymo procese naudodami informacines technologijas.

■ **Tobulinti pagalbos įvairių ugdymosi poreikių mokiniams prieinamumą.** Tėvams, ypač turintiems vaikų, besimokančių 5–8 klasėse, kai keičiamas ugdymo modelis, gana svarbu, kad mokyklose būtų teikiama veiksminga pagalba įvairių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. ŠVIS duomenimis, 2017 m. daugiau nei pusė šalies mokyklų neturėjo psichologo, o specialiojo pedago-

go ar logopedo neturėjo 28,3 proc. šalies mokyklų, labai trūksta ir mokytojų padėjėjų. Tad reikėtų didinti finansavimą specialiųjų poreikių turinčių mokinių ugdymui, įdarbinti pakankamą skaičių pagalbą mokiniui ir mokytojui teikiančių specialistų, kad jie būtų pasiekiami kiekvienoje mokykloje.

- **Gerinti mokinių užimtumą visą dieną.** Daugeliui tėvų labai svarbu, kad mokykla užtikrintų popamokinės veiklos įvairovę. ŠVIS duomenimis, 51 proc. mokinių lanko būrelius, todėl tikslinga didinti ir kitų įsitraukimą, plečiant neformaliojo švietimo veiklą įvairovę ir gerinant jų kokybę, tai sudarytų dar daugiau galimybių vaikų saviraiškai ir visapusiškam tobulėjimui. Perėjimas prie *visos dienos mokyklos* modelio regionuose – priemonė, kuri sustiprins formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo dermę, tikėtina, pagerins mokinių pasiekimus, sumažins socialinę atskirtį.

- **Gerinti mokytojų ir vadovų bendravimą su tėvais.** NMVA 2011–2017 m. duomenimis, Lietuvoje vos penktadalyje mokyklų sėkmingai bendradarbiaujama su tėvais, nors tėvai, kaip rodo apklausos duomenys, tokiam bendravimui teikia didelę reikšmę. Mokyklų išorinio vertinimo metu bendravimas su tėvais gerai įvertintas 43 proc. didmiesčių ir tik 18 proc. miestų, 12 proc. miestelių bei kaimų mokyklų (Švietimo būklės apžvalga, 2018).

- **Stiprinti lyderystę.** NMVA išorinio vertinimo duomenimis, tik 17,2 proc. mokyklų lyderystė yra stiprusis mokyklų veiklos aspektas (Švietimo būklės apžvalga, 2018), nors lyderystė laikoma vienu svarbiausių veiksnių, lemiančių daugelio mokyklų sričių sėkmę (Kiek lyderystės surasta Lietuvos mokykloje?, 2012). Tėvai gera mokykla laiko tokią, kuriai vadovauja iniciatyvus, besirūpinantis mokykla vadovas, tačiau vadovo lyderystė – tik viena iš mokyklos veiksmingumo sąlygų: ne mažiau svarbu į sprendimų priėmimą įtraukti visą mokyklos bendruomenę – mokinius, mokytojus, tėvus, kitus mokyklos bendruomenės narius. Tyrimų duomenimis, mokyklose sudaromos galimybės mokytojams eksperimentuoti, ieškoti naujų ugdymo metodų, keisti tvarką, tačiau mokytojai retokai imasi lyderio vaidmens ir savo iniciatyva buria komandas aktualiems mokinių ugdymosi klausimams spręsti, ieško sprendimų mokyklos veiklai tobulinti, aktyviai diskutuoja, teikia siūlymus ir patys tuos siūlymus imasi įgyvendinti. Viena iš galimų priežasčių, kodėl nepanaudojamos bendradarbiavimo, lyderystės galimybės – mokytojų tarpusavio konkurencija, kurią stiprina nerimas dėl darbo krūvio mažėjant mokinių skaičiui (Valuckienė J., Balčiūnas S. ir kt., 2015, pagal Švietimo būklės apžvalga, 2018).

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-1308 „Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“.
2. OECD (2016), PISA 2015 Results (Volume II): Policies and Practices for Successful Schools, PISA, OECD Publishing, Paris.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264267510-en>.
3. Lietuva. Švietimo būklės apžvalga 2018. Gera mokykla. Vilnius, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2018.
4. Švietimo kokybės žemėlapis. Vilnius, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2018.
5. Lietuvos statistikos departamento rodiklių duomenų bazė.
<https://osp.stat.gov.lt/>.
6. Kiek lyderystės surasta Lietuvos mokykloje? // Švietimo problemos analizė, Nr. 12 (76). Vilnius, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2012.
7. Dalykinių kompetencijų tobulinimo poreikio ir turinio analizė. Ugdymo plėtotės centras, 2018. <https://www.upc.smm.lt/projektai/bendal/failai/Tyrimo-ataskaita-Dalykines-kompetencijos.pdf>.

GEROS MOKYKLOS SAMPRATA TĖVŲ POŽIŪRIU

Tyrimo ataskaita

Dizainerė *Dalė Dubonienė*
Redagavo *Nijolė Šorienė*
Maketavo *Valdas Daraškevičius*

2018-10-23.

Išleido Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras,
Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius

ISBN 978-9986-03-691-3 (Internetinis)

